

МАТРИЦЯ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЕКСПЕРТА З АКРЕДИТАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

MATRIX OF FORMATION OF MANAGEMENT COMPETENCIES OF THE EXPERT ACCREDITATION OF EDUCATIONAL PROGRAMS

Стаття присвячена розробленню матриці формування управлінських компетенцій експерта з акредитації освітніх програм у здобувачів вищої освіти в результаті вивчення запропонованого навчального спецкурсу.

З'ясовано, що експерт з акредитації освітніх програм виступає фахівцем, який володіє потрібними знаннями та навичками, що дають йому змогу ефективно здійснювати оцінювання якості освітніх програм та розробляти рекомендації щодо покращення якості вищої освіти за відповідними спеціальностями. У зв'язку з тим, що експертиза в освіті має управлінський характер, актуальності набуває питання сформованості управлінських компетенцій у експертів, які залучаються до проведення акредитаційних експертиз.

Аналіз окремих досліджень і публікацій засвідчує, що науково-педагогічні працівники мають стандартний набір управлінських функцій, що забезпечує сформованість у них управлінських компетенцій, необхідних для проведення акредитаційних експертиз освітніх програм ЗВО. Разом з тим вартим уваги є і той факт, що сьогодні експертами з акредитації освітніх програм є не тільки науково-педагогічні працівники, але й здобувачі вищої освіти, які повинні володіти такими ж управлінськими компетенціями.

Спираючись на власні попередні дослідження, авторка зазначає, що спецкурс «Державна система забезпечення якості вищої освіти» забезпечить формування у здобувачів вищої освіти деяких управлінських компетенцій для належного проведення акредитаційних експертиз освітніх програм ЗВО.

Таким чином, з огляду на здобутки вчених, методика підготовки експертів з акредитації освітніх програм Національним агентством, а також результати навчання здобувачів вищої освіти, отримані після вивчення запропонованого спецкурсу, нами розроблена матриця формування управлінських компетенцій експерта з акредитації освітніх програм у здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: *Національне агентство, експерт з акредитації освітніх програм, заклад вищої освіти, здобувач вищої освіти, управлінські компетенції.*

The article is devoted to the development of a matrix for the formation of managerial competencies of the expert on accreditation of educational programs for applicants for higher education, as a result of studying the proposed special training course.

It was found, that the expert in the accreditation of educational programs is a specialist who has the necessary knowledge and skills that allow him to effectively assess the quality of educational programs and develop recommendations for improving the quality of higher education in relevant specialties. Due to the fact, that the examination in education has a managerial nature, the question of the formation of managerial competencies of experts involved in the accreditation examinations becomes relevant.

The analysis of separate researches and publications testifies that scientific and pedagogical workers have a standard set of administrative functions that provides formation in them of administrative competences necessary for carrying out accreditation examinations of educational programs. At the same time, it is worth noting that today the experts in the accreditation of educational programs are not only research and teaching staff, but also applicants for higher education, who must have the same managerial competencies.

Based on her own previous research, the author means that the special course "State System of Higher Education Quality Assurance" will ensure the formation of higher education applicants of some management competencies for the proper conduct of accreditation examinations of educational programs of higher education.

Thus, taking into account the achievements of scientists, the method of training experts in the accreditation of educational programs by the National Agency, the results of training of higher education, obtained after studying the proposed special course, the author developed matrix of formation of managerial competencies of an expert on accreditation of educational programs for applicants for higher education.

Key words: *National agency, expert on accreditation of educational programs, institution of higher education, applicant for higher education, managerial competencies.*

УДК 378.014.6:005.6:37.091.12-057.86
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/24-1.12>

Гелеш А.В.,
канд. іст. наук,
асистент кафедри педагогіки
та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Входження України до Європейського простору ставить перед системою вищої освіти нові вимоги і завдання щодо забезпечення її якості. Так, Законом України «Про вищу освіту» передбачено створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (Національне агентство) [2]. Місія Національного агентства полягає в тому, щоб бути «агентом змін» у вищій освіті України. Окремими напрямками роботи Національного агентства стали акредитація освітніх програм закладів вищої освіти (ЗВО) та підготовка експертів з акредитації освітніх програм відповідно

до Порядку відбору та ведення реєстру експертів Національного агентства для проведення акредитаційних експертиз [6].

Сьогодні Національним агентством розроблено програму навчання та тестування експертів на предмет наявних у них знань і вмінь, потрібних для проведення акредитаційних експертиз. Проте з урахуванням особливостей нової акредитаційної системи вимоги до експертів з акредитації освітніх програм порядок відбору, методика їх підготовки та визначення компетенцій, необхідних для належного здійснення ними акредитаційних експертиз освітніх програм ЗВО, набуває актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема експертизи в освіті набула актуальності та досліджується вченими вже давно. Широкого дослідження набули і підходи до визначення компетенцій експерта освітньої діяльності, зокрема авторами М. Михайличенком та Л. Макодзей [3].

Основою для написання статті стали нормативні і допоміжні документи, що регулюють методику підготовки та порядок відбору експертів з акредитації освітніх програм, розроблені Національним агентством, власні публікації з попередніх досліджень, а також дослідження Г. Нестеренко [4], у якому запропоновано систему управлінських компетенцій викладача вищої школи. Водночас дослідницької уваги набувають питання формування необхідних управлінських компетенцій експерта у здобувачів вищої освіти.

Метою статті є розроблення матриці формування управлінських компетенцій експерта з акредитації освітніх програм у здобувачів вищої освіти в результаті вивчення запропонованого навчального спецкурсу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загалом експертиза в освіті – це оцінка відповідності умов здійснення освітнього процесу, пропонуваного освітньою установою, державним вимогам забезпечення якості вищої освіти, зокрема, під час проведення акредитаційних експертиз освітніх програм ЗВО. За своєю суттю експертиза в освіті розглядається як інструмент управлінської діяльності, що визначає можливості і перспективи реалізації освітнього процесу. Одними із ключових учасників цієї діяльності є експерти. Так, відповідно до чинного положення «Про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [5] експерт виступає фахівцем, який володіє потрібними знаннями та навичками, що дають йому змогу ефективно здійснювати оцінювання якості освітніх програм та освітньої діяльності ЗВО за цими програмами та розробляти рекомендації щодо покращення якості вищої освіти за відповідними спеціальностями.

За таких умов виникає потреба у фахівцях, підготовлених до здійснення всебічної акредитаційної експертизи, освітніх програм, процесів та явищ. Такі фахівці повинні володіти інструментарієм експертизи функціонування освітньої сфери, її взаємодії з іншими сферами суспільства, експертизи освітніх програм та освітньої діяльності ЗВО, за цими програмами, стану задоволення рівнем освіти замовниками освітніх послуг та учасниками освітнього процесу (різними групами стейкхолдерів) тощо.

У зв'язку з тим, що експертиза в освіті має управлінський характер, вважаємо за доцільне звернути увагу на наявність сформованості управлінських компетенцій у експертів, які залучаються до проведення акредитаційних експертиз. Одними з таких є науково-педагогічні (нау-

кові) працівники як головний ресурс проведення акредитаційних експертиз освітніх програм ЗВО. У цьому контексті актуальним є дослідження Г. Нестеренко, у якому зазначено, що науково-педагогічні працівники на основі аналізу їх кваліфікаційних характеристик мають стандартний набір управлінських функцій, що і забезпечує сформованість у них управлінських компетенцій. Шляхом наукового моделювання дослідниця пропонує матрицю управлінських компетенцій викладача, яка містить 10 груп, зокрема: планувально-прогностичні, організаційні, стимуляційні, координаційні, контрольні-оцінні, соціально-комунікативні, діловодні, інформаційно-аналітичні, компетенції прийняття рішень, компетенції самоменеджменту і тайм-менеджменту [4]. Сформованість виокремлених управлінських компетенцій у науково-педагогічних (наукових) працівників оптимізує навчальний процес, підвищує якість освітньої діяльності, надає можливість проводити не тільки викладацьку та наукову діяльність, але й належно здійснювати акредитаційні експертизи освітніх програм ЗВО. На нашу думку, на це вказують такі п'ять груп управлінських компетенцій, як: організаційні, контрольні-оцінні, діловодні, компетенції прийняття рішень та компетенції самоменеджменту і тайм-менеджменту.

Спираючись на дослідження Г. Нестеренко [4], можемо зробити висновок, що поле діяльності викладача окреслюється відповідними знаннями, уміннями й навичками, необхідними для проведення акредитаційних експертиз освітніх програм ЗВО. Водночас вартим уваги є і той факт, що сьогодні експертами з акредитації освітніх програм є не тільки науково-педагогічні (наукові) працівники, але й здобувачі вищої освіти, які повинні володіти такими ж управлінськими компетенціями для належного проведення ними акредитаційних експертиз освітніх програм.

У попередньому дослідженні [1] авторкою запропоновано впровадження в навчальний процес здобувачів вищої освіти навчального спецкурсу «Державна система забезпечення якості вищої освіти». Матеріал спецкурсу систематизовано та упорядковано за темами так, щоб сформувати у майбутніх фахівців знання із теорії та практики державної системи забезпечення якості вищої освіти згідно з європейськими стандартами і рекомендаціями, а також окремі знання, уміння та навички експерта з акредитації освітніх програм, що своєю чергою забезпечить формування в них деяких управлінських компетенцій для належного проведення акредитаційних експертиз освітніх програм ЗВО.

Таким чином, з огляду на здобутки вчених, методику підготовки експертів з акредитації освітніх програм Національним агентством, а також результати навчання здобувачів вищої освіти, отримані після вивчення запропонованого спец-

Матриця формування управлінських компетенцій експерта з акредитації освітніх програм у здобувачів вищої освіти

Управлінські компетенції	Знання	Уміння і навички
Організаційні	знання компетентнісного підходу як основи для організації освітньої діяльності ЗВО;	уміння і навички колективного та індивідуального генерування ідей та організації їх впровадження;
	знання освітніх і управлінських технологій колективної роботи;	уміння і навички виявляти сильні і слабкі сторони освітньої діяльності за освітньою програмою та ЗВО загалом.
	знання і розуміння методики командування;	
	знання особливостей організації освітнього процесу ЗВО.	
Контрольно-оцінні	знання законів оцінки і закономірностей їх реалізації;	уміння розробляти критерії для оцінювання та удосконалення освітньої діяльності;
	знання особливостей різних форм контролю та оцінювання якості освітньої діяльності.	уміння належно застосовувати отримані компетенції; уміння застосовувати різноманітні методи оцінки ефективності, якості, успішності; уміння і навички застосування технік оцінювання соціальної та економічної ефективності власної діяльності та зворотній зв'язок в системі управління ЗВО.
Діловодні	знання нормативних документів та принципів їх функціонування в системі вищої освіти та ЗВО загалом;	уміння читати та користуватися внутрішніми нормативними документами ЗВО;
	знання основних документів, необхідних для здійснення акредитаційних експертиз;	уміння та навички належного оформлення необхідної документації;
	знання шаблонів відомостей про самооцінювання освітньої програми та звіту експертної групи.	уміння та навички готувати звітну документацію; уміння розробляти пропозиції щодо удосконалення внутрішніх нормативних документів ЗВО.
Прийняття рішень	знання правил та методик розробки оптимальних рішень, принципів відбору найкращого варіанту розв'язання проблеми;	уміння і навички прийняття оптимальних рішень, як індивідуальних, так і колективних у складі експертної групи;
	знання особливостей функціонування органу управління у сфері вищої освіти.	уміння застосовувати колективні техніки ефективного обговорення, сценарії детермінованих та евристичних методів прийняття рішень, методики аналізу та оцінки альтернатив у прийнятті рішень; уміння здійснювати експертну оцінку якості освітньої програми та діяльності ЗВО за цією програмою, участь у колективній роботі.
Самоменеджменту і тайм-менеджменту	знання принципів і методик особистісної самоорганізації;	уміння і навички організації власної роботи експерта;
	знання планів особистого професійного розвитку і методів їх реалізації;	уміння здійснювати самоаналіз професійних компетенцій, розвитку вольових якостей та мотивації до досягнення успіху;
	знання технологій раціонального використання часу;	уміння і навички постійного моніторингу і критичного аналізу рівня розвитку своїх професійних та соціально-особистісних компетенцій;
	знання методик оптимізації розподілу часового ресурсу.	уміння систематично самостійно відбирати необхідні заходи для саморозвитку; навички ефективного використання часу; уміння складання програми віізної акредитаційної експертизи та її дотримання.

курсу, авторкою розроблено матрицю формування управлінських компетенцій експерта з акредитації освітніх програм у здобувачів вищої освіти (таблиця 1).

Висновки. Таким чином, розуміємо, що одним із важливих критеріїв відбору експерта з акредитації освітніх програм є досвід педагогічної та методичної роботи в ЗВО, наукова кваліфікація, займана посада, особистий авторитет, чого не

вистачає у здобувачів вищої освіти. Також важливими показниками для належного здійснення акредитаційних експертиз освітніх програм мають бути знання концептуальних положень у системі забезпечення якості вищої освіти, сучасне розуміння особливостей організації навчального процесу в ЗВО та його нормативного забезпечення, правильне трактування особливостей нової акредитаційної системи в Україні тощо.

Експерт з акредитації освітніх програм повинен володіти рядом компетенцій, зокрема і управлінськими, що необхідно для належного здійснення акредитаційних експертиз освітніх програм ЗВО. Враховуючи вищевикладене, нами здійснена спроба виділити частину управлінських компетенцій, що можуть бути сформовані у здобувачів вищої освіти в результаті вивчення запропонованого спецкурсу, а надалі застосовані в процесі відбору їх до числа експертів, що здійснюється Національним агентством.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гелеш А.В. Методика підготовки експертів з акредитації освітніх програм в Україні: шляхи удосконалення [Текст]. *Молодий вчений*. 2020. № 3 (79) березень. С. 360–365.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII (Редакція від

18.03.20 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. С. 2716. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

3. Михайліченко М., Макодзей Л. Експертна діяльність у вищій освіті: підходи і критерії. *Гуманітарний вісник*. 2014. № 34. С. 269–281.

4. Нестеренко Г.О. Система управлінських компетенцій викладача вищої школи. Управлінські компетенції у професійній діяльності викладача. Київ : Аграр Медіа Груп, 2015. с. 89–105.

5. Положення «Про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 11.07.2019 р. № 977, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 08.08.2019 р. за № 880/33851.

6. Порядок відбору та ведення реєстру експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти для проведення акредитацій освітніх програм, затверджений протоколом Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти № 16 від 27 листопада 2019 р.